

Отримано: 13 лютого 2018 р.

Прорецензовано: 5 березня 2018 р.

Прийнято до друку: 12 березня 2018 р.

e-mail: dietrich_910@ukr.net

DOI: 10.25264/2519-2558-2018-1(69)/2-105-108

Поздняков О. В. Вікові та суспільні чинники використання сленгового вокабуляру. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». Острогор : Вид-во НаУОА, 2018. Вип. 1(69), ч. 2, березень. С. 105–108.

УДК 811.112.2 : 81'276.3

Поздняков Олександр Вікторович,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Івано-Франківськ

ВІКОВІ ТА СУСПІЛЬНІ ЧИННИКИ ВИКОРИСТАННЯ СЛЕНГОВОГО ВОКАБУЛЯРУ

Стаття присвячена вивченню використання молодіжного сленгу на різних етапах розвитку індивіда. Визначено молодь як штучно створену суспільну фазу між дитинством і зрілістю та чинники її формування. Проаналізовано активність вживання сленгового вокабуляру протягом преадоlesцентного, адоlesцентного та постадоlesцентного періодів, встановлено детермінанти зростання (зменшення) популярності вказаного мовного субкоду з позицій вікових змін та трансформацій аксіологічної системи. Преадоlesцентам та постадоlesцентам притаманне порівняно незначне використання сленгізмів. У першому випадку причиною є суттєвий вплив батьків і вчителів, в другому – професійна діяльність і виконання нових соціальних ролей. Натомість адоlesцентність визначено найактивнішим періодом використання сленгу як засобу спілкування. Основними чинниками цього є вплив (субкультурних) груп однолітків, прагнення до мовного експериментування, вираження вербального протесту та самоідентифікації на фоні дорослих членів суспільства.

Ключові слова: німецький молодіжний сленг, молодь, адоlesцентність, соціальні чинники, система цінностей, субкультурна група.

Поздняков Александр Викторович,

Прикарпатский национальный университет имени Василия Стефаника, г. Ивано-Франковск

ВОЗРАСТНЫЕ И СОЦИАЛЬНЫЕ ФАКТОРЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СЛЕНГОВОГО ВОКАБУЛЯРА

Статья посвящена изучению использования молодежного сленга на разных этапах развития индивида. Определено молодежь как искусственно созданную социальную фазу между детством и зрелостью и факторы ее формирования. Проанализировано активность употребления сленгового вокабуляра в течении преадоlesцентного, адоlesцентного и постадоlesцентного периодов, установлено детерминанты роста (снижения) популярности указанного языкового субкода с позиций возрастных изменений и трансформаций аксиологической системы. Преадоlesцентам и постадоlesцентам присуще сравнительно незначительное использование сленгизмов. В первом случае причиной является существенное влияние родителей и учителей, во втором – профессиональная деятельность и выполнение новых социальных ролей. В свою очередь, адоlesцентность определена как наиболее активный период использования сленга как средства общения. Основными факторами этого является влияние (субкультурных) групп сверстников, стремление к языковому экспериментированию, выражение вербального протеста и самоидентификации на фоне взрослых членов общества.

Ключевые слова: немецкий молодежный сленг, молодежь, адоlesцентность, социальные факторы, система ценностей, субкультурная группа.

Oleksandr Pozdniakov,

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk

AGE AND SOCIAL FACTORS OF USING SLANG VOCABULARY

The article is devoted to the study of using youth slang at different stages of personality development. Youth has been defined as an artificially created social phase between childhood and adulthood. The determinants of forming the given phase have been found out. The analysis of the scientific literature has shown that there are a variety of viewpoints regarding the definition of youth age. Key social factors influencing the duration of the youth phase are education, financial status, participation in activities of subcultural groups, media environment. The activity of using slang vocabulary during preadolescent, adolescent and postadolescent periods has been analysed. The author has found out the determinants of the growth (decrease) in popularity of the specific language subcode in terms of age changes and axiological system transformations. The use of slangisms by preadolescents and postadolescents is comparatively insignificant. In the first case the reason for it is an essential influence of parents and teachers, in the second case it is determined by professional activity and performing new social roles. The use of slang vocabulary by preadolescents is often a simple imitation and does not correspond to the communicative situation. Postadolescents mostly use specific lexical units that are not considered to belong to youth slang vocabulary because of the dynamic changes in the language subcode being studied. Adolescence in turn is defined as the most active period of using slang as a means of communication. This is determined by the influence of (subcultural) peer groups, the wish for language experimentation, expressing verbal protest and self-identification among adult members of society.

Key words: German youth slang, youth, adolescence, social factors, value system, subcultural group.

Постановка проблеми. У сучасній германістиці панівною є думка щодо важливості вокабуляру молодіжного сленгу як складової частини лексичної системи німецької мови. Зазначений мовний субкод відзначається стилістичною заниженістю, вторинністю номінації, тематичною обмеженістю, багатством синонімії, використанням у словотворчих процесах нетрадиційних афіксів, продуктивністю метафоричних перенесень найменування, насиченістю запозиченнями-англіцизмами. Однією з ключових детермінант популяризації сленгізмів на сучасному етапі розвитку суспільства є їх прагматична дієвість. Нові виклики в рекламній індустрії, сфері друкованих та електронних публіцистичних видань створюють сприятливі передумови для використання субстандартної, однак емотивно насиченої й морфологічно специфічної сленгової лексики з метою підвищення впливу на цільову аудиторію представників німецькомовного комунікативного середовища. Тісною постає взаємодія мовного субкоду молодіжної генерації з розмовним варіантом літературної німецької мови. На цьому рівні

спостерігається активне запозичення сленгізмів, поступова втрата останніми свого первинного субстандартного маркування, їх фіксація у лексикографічних джерелах літературної німецької мови, що вважається кінцевим етапом еволюції мовних інновацій [11, с. 834].

З іншого боку, проблема німецького молодіжного сленгу як лінгвістичного явища вимагає детального вивчення середовища виникнення специфічного вокабуляру, соціальних характеристик його творців. Звідси, **актуальність** пропонованого дослідження визначається необхідністю уточнення не лише вікових меж активних фаз використання молодіжного сленгу, а й встановлення суспільних передумов для їх виокремлення.

Зв'язок статті з науковими та практичними завданнями. Дана розвідка є частиною вивчення питання екстралінгвальної детермінованості формування та функціонування німецького молодіжного сленгу як вторинного в порівнянні із стандартом мовного субкоду. Практична цінність дослідження полягає, на наш погляд, у можливості застосування його результатів для аналізу семантики та структури сленгової лексики.

Завданнями статті є визначення молоді з позицій застосування представниками цієї групи відповідного словникового запасу, виокремлення ключових соціально-вікових періодів розвитку молодого індивіда як члена комунікативного середовища та встановлення чинників частоти свідомого використання сленгізмів на кожному з них.

Об'єкт дослідження охоплює молодь як вікову й соціальну групу, адолесцентів як її представників і сленговий вокабуляр як комунікативний засіб останніх. **Предметом** дослідження є специфіка вживання сленгізмів у відповідних фазах суспільного дорослішання людини.

У ході дослідження використано наступні **методи**: аналізу та синтезу – для опрацювання матеріалу з обраної проблематики; описовий – для розкриття особливостей зростання/зменшення активності використання сленгу; індуктивний – для виокремлення детермінант зазначеного процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про високий рівень зацікавленості питанням визначення молоді та періоду молодості, встановлення й обґрунтування вікових меж останнього з врахуванням дії суспільних чинників. Чимало дослідників схиляються до думки щодо неможливості встановлення узагальнених рамок періоду розвитку між дитинством і зрілістю у зв'язку з індивідуальністю перебігу психологічного дорослішання молоді людини, різнобічністю контактів з оточуючим середовищем, як от ставленням з боку однолітків і старших, впливом засобів масової інформації, участю в субкультурних об'єднаннях, специфікою процесу одержання відповідних суспільних ролей і зобов'язань тощо [8; 14; 16]. Варто також відзначити розбіжності у проаналізованих наукових працях й стосовно визначення меж молодіжного віку та періоду активного використання сленгового вокабуляру. Перший вважається значно довшим та сягає, на думку різних дослідників, 35 років. У свою чергу, фаза ідентифікації себе з представниками молоді як суспільно-вікової групи через вживання специфічних мовних одиниць визначається як значно коротша та обмежується 13-м – 18-м роками життя [6, с. 6], у працях окремих германістів цей відрізок охоплює більш пізній період – аж до 22 років [2]. Подібні відмінності також вважаємо детермінованими соціальними чинниками, насамперед особливостями набуття людиною відповідного суспільного статусу та переходу до дорослого життя.

Новизна пропонованої розвідки полягає у узагальненні підходів у визначенні місця молоді та адолесцентів зокрема серед інших груп, що формують німецькомовне комунікативне середовище, виокремленні основних причин застосування ними сленгового вокабуляру із вказаним вище переліком ознак.

Виклад основного матеріалу. Вивчення актуальних наукових праць демонструє суспільно-культурну зумовленість поділу людського життя на три фази: дитинство, молодість, зрілість [10, с. 340]. На відміну від цього, природний поділ зберігає дуалістичність і передбачає існування лише двох відрізків: дитинства та зрілості [5, с. 5].

У свою чергу, молодість вважається перехідною фазою соціальної еволюції індивіда, свідомо створеною суспільством в процесі свого історичного розвитку і, отже, штучним утворенням [15, с. 65] на протигагу раннім етапам існування людства, коли перехід від дитинства до зрілості не був тривалим, а відбувався раптово, на основі народних традицій. Таким чином, молодість є за своєю сутністю проміжною стадією, переходом, підготовкою до дорослих ролей [15, с. 67]. Тоді інтенсифікується орієнтація індивіда на норми та цінності дорослого суспільства паралельно із процесом фізіологічного розвитку.

Так, В. Горнштайн вважає молодь “суспільним, історично сформованим, мінливим утворенням” [9, с. 443]. При розв'язанні проблеми визначення молодості привертає увагу поступове збільшення тривалості молодіжної фази під впливом відповідних суспільних процесів. До них належить, насамперед, підвищення віку отримання освіти. Як наслідок, молодь розпочинає свою професійну діяльність, яка є одним з показників соціальної зрілості індивіда, в більш пізньому віці. Отже, статус повноправного члена суспільства також досягається пізніше.

У зв'язку з цим, можна припускати можливість збільшення тривалості молодіжної фази на майбутніх етапах розвитку людства. Отримуючи можливість тривалий час навчатися і, таким чином, зберігати свій статус представників проміжної стадії соціального “дозрівання”, молодь бачить у цьому переваги, пов'язані з відсутністю цілковитої відповідальності за себе та за оточуючих, намагається продовжити даний період. Інтеграція в середовище дорослих шляхом початку самостійної професійної діяльності чи зміни сімейного стану відбувається надто повільно [5, с. 7].

Для аналізу активності використання молодіжною людиною сленгу на відповідних етапах її біологічного та суспільного розвитку, а також встановлення ключових чинників зазначеного процесу застосовуємо поділ молодіжної фази життя на три періоди: преадоlesцентність, адоlesцентність та постадоlesцентність [13, с. 312].

У нашому дослідженні пропонуємо вважати адоlesцентність соціально-віковою фазою розвитку молоді людини, коли остання вже не розглядається суспільством як дитина, з одного боку, та не має статусу дорослої – з іншого. Зазначений період прийнято вважати у соціолінгвістиці віком від 13 до 18 років, однак залежно від конвергентної дії чинників оточуючого середовища (матеріального стану, освіти, медійного й субкультурного впливів тощо) він може бути різним за тривалістю [12].

У період преадоlesцентності (приблизно до 12 років) словниковий запас значною мірою визначається спілкуванням у сімейному колі, залежить від суспільного статусу та матеріального становища батьків [7, с. 8]. У формуванні лексичного запасу преадоlesцентні зорієнтовані на старших членів родини, їх вербальну поведінку. Іншою детермінантою вибору ак-

тивного вокабуляру є школа й мовні зразки вчителів. Комунікативне середовище однолітків набирає ваги при трансформації системи цінностей (в тому числі, й у виборі мовної поведінки) [3, с. 69], проте ще не є визначальним. Вживання сленгізмів у цій фазі розвитку молодого індивіда є звичайним наслідуванням і відбувається здебільшого без наявності необхідного контексту та врахування комунікативної ситуації [3, с. 69]. З іншого боку, завершення преадоlescентності є періодом, коли різко зростає вплив молодіжних (субкультурних) груп на мовну поведінку індивіда. Вагома роль як каталізатора цього процесу належить засобам масової інформації й соціальним інтернет-мережам, що репрезентують сленговий вокабуляр одним з невід'ємних елементів самоідентифікації.

Адоlescентність як соціально-вікова фаза є важливим етапом у процесі формування молодого особистості. Тоді відбувається перетворення індивіда з члена сім'ї на члена суспільства, що супроводжується послабленням впливу родинних цінностей і зростанням ролі у виборі комунікативних зразків групи однолітків [1, с. 5]. Адоlescент ідентифікує себе з цим мікроколективом, прагнучи завоювати в ньому бажаний статус. Стаючи активним учасником діяльності субкультур, однією з ознак котрих є специфічний вокабуляр, молодий комунікант свідомо вдається до “перемикання” мовних кодів, використання сленгу стає пріоритетним.

Наступною причиною ідентифікації вживання сленгової лексики в період адоlescентності є гетерогенність молодіжних груп і субкультур. За М. Хуном, для сучасного суспільства притаманне існування різноманітних аксіологічних систем, що часто протиставляються одна одній [5, с. 46]. Як наслідок, це викликає у молодих людей прагнення виокремитись на фоні інших неформальних об'єднань однолітків. Дієвим засобом тут виступає креативність у формуванні власного словникового запасу. Адоlescенти охоче вдаються до створення нових сленгізмів, функціонування яких іноді відбувається лише в межах конкретної субкультурної групи. Мовне експериментаторство детермінує високу динамічність розвитку сленгового вокабуляру, постійні зміни в його складі, появу формально незвичних, експресивно забарвлених лексичних одиниць. Вторинність досліджуваного мовного субкоду в порівнянні із стандартом визначає ключову роль композитоутворення, метафоризації й запозичень як найбільш продуктивних шляхів утворення сленгізмів.

Не менш суттєвим є намагання адоlescентів вербального протиставлення мовній поведінці дорослих [3, с. 72]. Поступове послаблення авторитету батьків і педагогів, що супроводжується натомість зростанням тиску з боку останніх, спонукає молодого індивіда до протесту. На рівні використання сленгу це виражається у зростанні частки пейоративів.

Перехідний соціальний статус і психічна нестійкість адоlescентів зумовлюють застосування сленгового вокабуляру з метою вираження іронічного, зневажливого ставлення до оточуючого світу. Цим пояснюється наявність в аналізованому мовному субкоді лексичних одиниць, в основу семантики яких покладено натяк на фізичні чи розумові вади. Перебільшено вразливе сприйняття подій, загостреність почуттів, категоричність суджень, детерміновані фізіологічним “дорослішанням”, експлікуються в активному використанні суперлативу, сленгізмів з префіксами *super-*, *hyper-*, *ultra-* тощо.

Ознакою постадоlescентного періоду розвитку молодого індивіда (переважно до 25-30 років) є переорієнтація аксіологічної системи на правила й взаємовідносини дорослого життя, де ключовим виступає усвідомлення відповідальності не лише за себе, а й за інших [4, с. 177]. Зміна сімейного стану, пошук роботи, народження та виховання дітей, включення до низки інших не притаманних адоlescентам суспільних ролей детермінує поступову зміну звичних комунікативних ситуацій і, як наслідок, відмову від активного застосування сленгового вокабуляру. Професійна діяльність, потреба кар'єрного розвитку призводять до руйнування (субкультурних) групових контактів [3, с. 74]. Зміна кола комунікативних партнерів визначає необхідність використання одиниць літературної німецької мови, завершення процесу соціального “дозрівання” – втрату прагнення нових мовних експериментів, звернення до сленгу як засобу самоідентифікації та протиставлення.

Водночас, у тісному колі однолітків постадоlescенти використовують лексичні одиниці, що раніше визначались як елементи сленгового вокабуляру, проте, з огляду на динамічність змін останнього, не вважаються “молодіжними” сучасним поколінням адоlescентів. Виняток становлять представники відповідних професій, чия робота безпосередньо пов'язана з середовищем адоlescентів (музиканти, блогери, ведучі програм, автори піснених текстів і т.п.) [3, с. 75].

Висновки. Результати здійсненого дослідження дають підставу розглядати молодість як історично сформовану, штучну суспільну фазу для оптимізації переходу від дитинства до дорослого життя. Спостерігається тенденція до збільшення тривалості цього періоду в зв'язку із довшим процесом здобуття освіти, з одного боку, та небажанням самої молоді брати на себе усі соціальні ролі дорослих – з іншого. Використання сленгового вокабуляру спостерігається у всіх виокремлених фазах розвитку молодого індивіда. Ключовими чинниками надання переваги в процесі спілкування специфічним мовним одиницям є, поряд з фізіологічним дорослішанням, суспільні функції комуніканта, а також еволюція його аксіологічної системи. Якщо у преадоlescентів остання формується, головним чином, під впливом батьків і педагогів, то для представників постадоlescентного періоду відмова від сленгу на користь стандартизованої лексики детермінована професійною та побутовою необхідністю. Що ж стосується адоlescентів, для них основним ціннісним орієнтиром є (субкультурні) групи однолітків, а сленг – одним із засобів досягнення бажаного статусу у вказаних об'єднаннях. Звідси – прагнення до оригінальності, творчості, експресивності. Вагому роль в активності використання адоlescентами сленгу є намагання виразити протест проти традиційних комунікативних зразків середовища дорослих, якому протиставляє себе молодіжна група. Нарешті, детермінантою звернення до субстандартного мовного субкоду є підліткова вразливість, що вербалізується в різких переходах від перебільшення до іронії.

Перспективи результатів дослідження полягають у можливості їх застосування для більш чіткої тематичної диференціації молодіжного сленгу, виокремлення в його складі елементів потенційного збагачення лексичного складу інших субсистем сучасної німецької мови.

Література:

1. Боднар Р.В. Соціолект підлітків як субкультура сучасного лінгвосоціуму : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / Р.В. Боднар. – К., 2007. – 19 с.
2. Краморенко Г.И. О влиянии молодежной культуры на формирование лексикона молодежного языка ФРГ [Электронный ресурс] / Г.И. Краморенко // Социальные варианты языка. – Нижний Новгород, 2003. – № 2. – Режим доступа : http://www.ksu.ru/f10/publications/2004/articles_1_1.php?id=3&num=23000000.

3. Androtsopoulos J.K. Von fett zu fabelhaft. Jugendsprache in der Sprachbiographie / J.K. Androtsopoulos // Osnabrücker Beiträge zur Sprachtheorie. – Osnabrück, 2001. – №. 62. – S. 55–78.
4. Chambers J.K. Sociolinguistic theory : linguistic variation and its social significance / J.K. Chambers. – Oxford : Blackwell, 1995. – 284 p.
5. Chun M. Jugendsprache in den Medien : Eine Jugendsprachliche Analyse von Jugendromanen, Hip-Hop-Texten und Kinofilmen [1. Aufl.] / M. Chun. – Saarbrücken : VDM Dr. Müller, 2007. – 352 S.
6. David B. Jugendsprache zwischen Tradition und Fortschritt : ein aktuelles Phänomen im historischen Vergleich / B. David. – Alsbach : Leuchtturm, 1987. – 153 S.
7. Eckert P. Linguistic variation as social practice: the linguistic construction of identity in Belten High / P. Eckert. – Malden : Blackwell, 2000. – 240 p.
8. Henne H. Jugend und ihre Sprache : Darstellung, Materialien, Kritik / H. Henne. – Berlin; New York : de Gruyter, 1986. – 385 S.
9. Hornstein W. Jugend / W. Hornstein, W. Thole // D. Kreft, I. Mielenz. Wörterbuch Soziale Arbeit. Aufgaben, Praxisfelder, Begriffe und Methoden der Sozialarbeit und Sozialpädagogik [5. Aufl.]. – Weinheim; München : Juventa, 2005. – S. 443–448.
10. Jacob K.-H. Jugendkultur und Jugendsprache / K.-H. Jacob // Deutsche Sprache. – 1988. – № 18. – S. 320–350.
11. Mattheier K. Allgemeine Aspekte einer Theorie des Sprachwandels / K. Mattheier // W. Besch u. a. Sprachgeschichte [2. Aufl.]. – Berlin; New York : 1998. – Teilbd. 1. – S. 824–836.
12. Mutz I.D. Pubertät und Adoleszenz [Електронний ресурс] / I.D. Mutz, P.J. Scheer. – Graz : Universität Graz, 1997. – Режим доступу : <http://www.ang.kfunigraz.ac.at/~scheer/doc/pubertaet.html>.
13. Oeter R. Jugendalter / R. Oeter, E. Dreher // Entwicklungspsychologie / hrsg. von R. Oeter, L. Montada. – Weinheim : Beltz, 1995. – S. 310–395.
14. Schlobinski P. Jugendsprache. Fiktion und Wirklichkeit / P. Schlobinski, G. Kohl, J. Ludewigt. – Opladen : Westdeutscher Verlag, 1993. – 223 S.
15. Tenbruck F. Jugend und Gesellschaft. Soziologische Perspektiven [2., erw. Aufl.] / F. Tenbruck. – Freiburg : Rombach, 1965. – 135 S.
16. Wehrli Ch. Anglizismen in BRAVO. Eine empirische Untersuchung mit Schülern / Ch. Wehrli. – Zürich : Studentendruckerei, 2002. – 234 S.